

Registrering vid biodling och produktion av honung

Stödjande instruktion för kommuner och länsstyrelser

Anläggningar som bedriver produktion av honung behöver inte godkännas men ska registreras. Eftersom en verksamhet med honung kan beröra många olika områden såsom hantering, paketering och transport, gäller olika regler. Här reder vi ut begreppen.

Anläggningar som producerar honung behöver inte godkännas

All biodlingsverksamhet betraktas som primärproduktion. Här ingår också biodling när bikiporna hålls långt från biodlarens anläggning, insamling av honung samt paketering, emballering och märkning om det sker på biodlarens anläggning.

Andra verksamheter utanför biodlarens egen anläggning (till exempel slungning, tappning och paketering av honung) inklusive sådant som utförs av ett kollektiv på uppdrag av biodlaren, betraktas däremot inte som primärproduktion. Se kommissionens vägledning till förordning (EG) nr 852/2004.

Förordningarna (EU) nr 852/2004 och (EU) nr 853/2004 innehåller inte närmare bestämmelser om honung. Detta innebär att honung ska hanteras enligt relevanta bestämmelser i förordning (EG) nr 852/2004 och de allmänna principerna för produkter av animaliskt ursprung i förordning (EG) nr 853/2004, särskilt bestämmelserna om produkter från länder utanför gemenskapen i artikel 6.

Eftersom det inte finns några särskilda krav vad gäller hantering av honung eller produkter av honung i bilaga III till förordning (EG) nr 853/2004 behöver sådana anläggningar inte godkännas och produkterna behöver därmed inte heller märkas med ett identifieringsmärke. Se punkt 3.2 i kommissionens vägledning till förordning (EG) nr 853/2004.

Märkning av honung

Däremot ska anläggningar som producerar honung och andra primärprodukter från biodlingen, till exempel pollen, propolis och drottninggelé, vara registrerade om verksamheten uppfyller kriterierna för ett livsmedelsföretag.

Livsmedelsanläggning, livsmedelsföretag och livsmedelsföretagare

Var ska anläggningar som producerar honung och produkter av honung registreras?

Primärproducenter som ägnar sig åt biodling eller tillverkning av primärprodukter från biodlingen och som uppfyller kriterierna för ett livsmedelsföretag ska registrera sin anläggning hos länsstyrelsen. Se 23 § livsmedelsförordningen (2006:814) och LIVSFS 2005:20.

Registrering och godkännande

Om biodlaren också bedriver annan livsmedelsproduktion inom primärproduktionen, till exempel uppfödning av livsmedelsproducerande djur, produktion av vegetabilier, jakt eller fiske, ska det vägas samman vid bedömningen om verksamheten i sin helhet kan betraktas som livsmedelsföretag i primärproduktionen eller inte. Slutsatsen kan bli att verksamheten som helhet ska vara registrerad hos länsstyrelsen även om biodlingen bara utgör en mindre del.

Ett livsmedelsföretag som bereder eller bearbetar honung utöver det som ryms inom ramen för primärproduktion, och som uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag, ska registrera sin verksamhet hos den kommunala kontrollmyndigheten.

Beredning av livsmedel definieras här som åtgärder som påverkar helheten men inte väsentligt förändrar den ursprungliga produkten, till exempel blandning av honung. Beredning av livsmedel medför risk för korskontamination (sammanblandning) mellan olika produkter, mellan olika delar av samma produkt, eller

kontamination (förorening) av livsmedel från smittbärande personal eller miljö.

En livsmedelsföretagare som tar emot honung från andra biodlare, inklusive importerad honung, och som tappar honungen på burk för egen och/eller andras räkning räknas inte som en primärproducent. Samma sak gäller vid tillverkning av sammansatta produkter av honung, till exempel vid smaksättning med naturliga eller syntetiska aromer.

I samtliga sådana fall ska verksamheten vara registrerad hos den kommunala kontrollmyndigheten och uppfylla relevanta krav i förordning (EG) nr 852/2004. De allmänna principerna för produkter av animaliskt ursprung i förordning (EG) nr 853/2004 ska också tillämpas i dessa verksamheter. Se särskilt bestämmelserna om produkter från länder utanför gemenskapen i artikel 6.

Säljs egenproducerad honung efter så kallat återtag betraktas försäljningen som en detaljhandelsverksamhet som ska vara registrerad hos kommunen.

Bodlares återtag av förpackad honung

Verksamheter som säljar små mängder honung och andra biodlingsprodukter direkt till konsument behöver inte vara registrerade hos kommunen.

Leverans av små mängder honung och andra biodlingsprodukter

Biodlare och livsmedelsföretag i primärproduktionen

Om en verksamhet som släpper ut livsmedel på marknaden inte har viss kontinuitet eller viss grad av organisation är den inte ett livsmedelsföretag.

Cirka 50 procent av Sveriges totala produktion av honung levereras direkt till konsument eller detaljhandelsanläggning som levererar direkt till konsument. Den genomsnittliga skörden varierar från år till år och mellan olika delar av landet. Den uppskattade medelskörden per bisamhälle och år är 30-35 kg.

Om en biodlare enbart producerar honung och andra primärprodukter från biodlingen och sätter en mängd som understiger en volym på 1 000 kg/år på marknaden är Livsmedelsverkets uppfattning att verksamheten inte uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag. Verksamheten har visserligen kontinuitet men bedöms inte ha sådan grad av organisation, omfattning och komplexitet att den kan betraktas som livsmedelsföretag.

Livsmedelsverket anser att primärproducenter som enbart bedriver biodling kan släppa ut 1 000 kg honung på marknaden per år från den egna biodlingen utan att betraktas som livsmedelsföretagare i primärproduktionen. Då behöver verksamheten inte registreras hos länsstyrelsen.

Trots att verksamheten inte behöver vara registrerad måste bestämmelserna om säkra livsmedel, märkning och presentation ändå vara uppfyllda.

Verksamhet som inte är livsmedelsföretag, men som släpper ut primärprodukter på marknaden

Märkning av honung

Transport i samband med biodling och produktion av honung

Transport i samband med biodling och honungsproduktion gäller för både:

- transport från platsen där bikuporna finns till biodlarens anläggning och
- transporter från biodlarens anläggning till en anläggning (butik, restaurang, livsmedelsindustri eller tappstation för honung med mera)
- transporter till en uppsamlingsplats (omlastnings- eller samlastningsplats, även kallad "honungsdepå") för vidare transport till en anläggning i ledet efter primärproduktionen. Transport från en uppsamlingsplats till en livsmedelsanläggning för vidare hantering omfattas inte av begreppet primärproduktion. Företag som transporterar livsmedel är livsmedelsföretag och ska registreras hos den kommunala kontrollmyndigheten.

Uppsamlingsplatser för honung

Uppsamlingsplatser eller samlastningsplatser kan användas av lokala biodlare under biodlingssäsongen för samsändning av slungad och grovsilad honung förpackad i transportkärl. Vid uppsamlingsplatsen sker oftast bara varukontroll och omlastning av transportkärlen inför vidare transport till en anläggning, till exempel en tappstation, för bearbetning och paketering av honung. Uppsamlingsplatserna används vanligen bara vid ett begränsat antal tillfällen under säsongen. Uppsamlingsplatser som hanterar honung från olika biodlare kan inte betraktas som primärproduktion.

Vid bedömningen av om en uppsamlingsplats är ett livsmedelsföretag ska både kriterierna för kontinuitet och organisation vägas in. Graden av organisation påverkas av vilken typ av livsmedel som hanteras och omfattningen. Bedömning av verksamhetens risk i samband med hanteringen och verksamhetens omfattning, det vill säga antal tillfällen som omlastning sker, ska också ligga till grund för beslutet.

Verksamheter med låg risk förknippas ofta med låg grad av organisation. Verksamheten vid en uppsamlingsplats kan i normalfallet betraktas som mycket låg risk.

Riskklassning av livsmedelsanläggningar

Under avsnittet Registreringar och godkännande här i Kontrollwiki finns även generella riktlinjer för kriteriet "viss kontinuitet". Livsmedelsverket anser att uppsamlingsplatser i regel inte bör betraktas som livsmedelsföretag om verksamheten pågår färre än tre till fyra dagar sammanhängande eller färre än 12 gånger/år à 1-2 dagar.

Personer som inte är att anse som livsmedelsföretagare men som bedriver uppsamling av honung från flera biodlare för samtransport av honungen till en anläggning är ändå skyldiga att endast släppa säkra livsmedel på marknaden. Se artikel 14 i förordning EG (nr) 178/2002. Sådana personer ska även följa bestämmelserna om spårbarhet i artikel 18 i samma förordning.

Registrering och godkännande

Mottagning, tappning och paketering av honung

Verksamheter ska vara registrerade hos den kommunala kontrollmyndigheten om de:

- tappar och paketerar honung (till exempel tappstationer) avskilt från biodlingen (primärproduktionsplatsen), eller
- tappar och paketerar honung från flera biodlare, inklusive hantering av honung som producerats inom EU och import av honung från tredje land, eller
- är ett kooperativ eller kollektiv som paketerar honungen på biodlarens vägnar.

Ingen av dessa verksamheter utgör primärproduktion och ska därför följa bestämmelserna om HACCP-baserade förfaranden och livsmedelshygien i bilaga II till förordning (EG) nr 852/2004. De ska också följa de allmänna principerna för produkter av animaliskt ursprung i kapitel I och II i förordning (EG) nr 853/2004. Om biodlaren själv tappar, märker och paketerar honungen i en samägd lokal faller verksamheten däremot inom primärproduktionen.

Biodlares återtag av förpackad honung

Honung som levereras från biodlingen till en livsmedelsanläggning för paketering, märkning och sedan återleverans tillbaka till biodlaren räknas inte som en del av primärproduktionen.

Säljs honungen efter återtag, till exempel direkt till konsumenter på producentens gård, på torg eller marknadsplatser, via egen e-handel eller till andra detaljhandelsanläggningar, ska verksamheten vara registrerad hos den kommunala kontrollmyndigheten.

Reglerna om producenters direkta leveranser av små mängder primärprodukter gäller inte i det sammanhanget.

Beredning och bearbetning av animaliska livsmedel med honung som huvudingrediens

Exempel på beredning och bearbetning av honung är blandning av honung från flera olika producenter, smaksättning av honung eller tillförsel av propolis. Sådana verksamheter är inte primärproduktion.

De omfattas av de allmänna principerna för produkter av animaliskt ursprung i förordning (EG) nr 853/2004 (särskilt bestämmelserna om produkter från länder utanför gemenskapen i artikel 6) och ska även uppfylla kraven om HACCP-baserade förfaranden och om livsmedelshygien i bilaga II till förordning (EG) nr 852/2004.

Dessa verksamheter ska vara registrerade hos den kommunala kontrollmyndigheten om kriterierna för livsmedelsföretag är uppfyllda.

Biodlares inköp och leverans av honung

Biodlare som köper honung från andra biodlare eller från återförsäljare för vidareförsäljning är inte primärproducenter. Det gäller oavsett vilken mängd honung som levereras till biodlaren och leveranssätt. Sådana anläggningar ska vara registrerade hos den kommunala kontrollmyndigheten om verksamheten uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag.

Import av honung

Honung och andra biodlingsprodukter som importeras från länder utanför EU räknas som animaliska produkter och omfattas av krav på gränskontroll vid import.

Honungen måste komma från ett land vars planer för kontroll av rests substanser godkänts av EU-kommissionen och anläggningen måste vara registrerad av den behöriga myndigheten i det aktuella landet. Listan över sådana länder finns i Kommissionens beslut 2011/163/EU. Det finns därmed inga specifika listor med anläggningar i tredje land som godkänts för export av honung till EU.

Sändningen ska åtföljas av ett hälsointyg. Se förslaget i tillägg VI till bilaga VI till förordning (EG) nr 2074/2005. Hälsointyget intygar bland annat att honungen har framställts enligt med de krav som råder för produktion av honung inom EU. Kraven finns i förordningarna (EG) nr 178/2002, 852/2004 och 853/2004.

All honung och andra biodlingsprodukter som importeras från länder utanför EU måste föränmälas till den behöriga myndighetens gränskontroll innan de anländer till EU:s territorium och genomgå gränskontroll. Gränskontrollen innebär kontroll av dokument och identitet samt eventuell visuell och sensorisk kontroll och provtagning. Mer information om import och importkontroll av honung finns på Livsmedelsverkets hemsida.

Import av honung och andra biprodukter

Jordbruksverket importkontrollerar de biodlingsprodukter som inte är avsedda som livsmedel.

Verksamhet som inte är livsmedelsföretag, men som släpper ut primärprodukter på marknaden

Bestämmelserna i förordning (EG) nr 852/2004 och (EG) nr 853/2004 gäller livsmedelsföretag och gäller alltså inte för

- primärproduktion för användning inom privathushåll, det vill säga primärproducentens eget hushåll, se artikel 1.2.a i förordning (EG) nr 852/2004 respektive artikel 1.3.a i förordning (EG) nr 853/2004),
- enskildas beredning, hantering och lagring av livsmedel för konsumtion inom privathushåll, se artikel 1.2.b i förordning (EG) nr 852/2004 respektive artikel 1.3.b i förordning (EG) nr 853/2004). Sådana typer av verksamhet omfattas över huvudtaget inte av livsmedelslagstiftningen.

Verksamhet som inte är livsmedelsföretag, men som släpper ut primärprodukter på marknaden

När en biodlare som inte uppfyller kriterierna för livsmedelsföretag levererar sin honung utanför det egna hushållet uppstår ett juridiskt ansvar. Konsumenter får inte utsättas för livsmedelsburna risker. Kravet på leverans av säkra livsmedel gäller alltid, oavsett om det handlar om små eller större mängder som släpps på marknaden.

För verksamheter som innebär att livsmedel släpps på marknaden, oavsett om den berörda aktören kan anses vara ett livsmedelsföretag eller inte, gäller:

- kravet på att livsmedlen som de släpper ut på marknaden ska vara säkra, se artikel 14 i förordning (EG) nr 178/2002), och
- de grundläggande kraven på livsmedelsinformation, se artikel 18.4 i förordning (EG) nr 178/2002).

Honung som släpps på marknaden måste dessutom alltid följa bestämmelserna om honung enligt livsmedelsstandarden för honung i LIVSFS 2003:10, både när det gäller märkning och sammansättning. Bestämmelserna om märkning i förordning (EU) nr 1169/2011 ska också följas.

Märkning av honung

Producenten ansvarar för att honung och övriga primärprodukter från biodlingen är säkra genom att uppfylla följande:

- Primärprodukterna bör skyddas mot kontaminering vid insamling, förvaring, förpackning, hantering och transport. Se bilaga I del A punkt 4a-b till i förordning (EG) nr 852/2004.
- Användningen av bekämpningsmedel och läkemedel bör hanteras och dokumenteras enligt tillämplig lagstiftning, så att risken för förorening av primärprodukterna minimeras. Se bilaga I del A punkt 4j och punkt 8b till förordning (EG) nr 852/2004.
- Utrustning och förpackningsmaterial som används bör vara anpassade för kontakt med livsmedel och får inte utgöra en risk för kontaminering. Se LIVSFS 2011:7.
- Produkterna ska vara märkta eller åtföljas av dokumentation så att de kan spåras i enlighet med kraven i artikel 18.4 i förordning (EG) nr 178/2002. Biodlaren ansvarar alltid för att märkningen är korrekt, oavsett om de är biodlare själv som paketerar och märker produkten eller om märkningen sker på uppdrag av biodlaren.

Senast uppdaterad 17 oktober 2018 Ansvarig grupp LK_Team Livsmedelshygien